

Zitierhinweis

Vojtíšková, Jana: Rezension über: Josef Hrdlička, Víra a moc. Politika, komunikace a protireformace v předmoderním městě (Jindřichův Hradec 1590-1630), České Budějovice: Historický Ústav Filozofické fakulty Jihočeské Univ., 2013, in: Český časopis historický, 2014, 3, S. 561-562, DOI: 10.15463/rec.1189724061

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

k dějinám jednotlivých moravských měst a městecěk.

Všeobecně přijatelné je časové vymezení soupisu pozdním středověkem a raným novověkem, což znamená podchycení textů vzniklých do roku 1800 a svou povahou předcházejících pozitivistický přístup k dějinám. Rovněž věcný záběr (městské kroniky, soukromé a rodinné kroniky a záznamy, analistické zápisky různého druhu včetně významnějších historizujících vkladů do městských knih, chvály měst) je dobře promyšlený; zůstává jen otázka tematického přesahu programově opomenutých kronik, jež vznikaly v církevních a některých školských institucích a často věnovaly značnou pozornost vývoji svého sídelního města. Rovněž popis jednotlivých rukopisných či tištěných pramenů je vyhovující, neboť přináší všechny podstatné údaje, potřebné k jejich detailnímu studiu.

Prozkoumání zhruba 250 archivních, muzejních a knihovních fondů v České republice i v zahraničí přineslo kromě deskriptivního soupisu několik podstatných poznatků zahrnutých do úvodní studie. Potvrdilo se dominantní postavení tří nejvýznamnějších moravských měst (Olomouce, Brna a Jihlavy, nikoli již Znojma) v počtu zjištěných pramenů; z toho plyne i váha němčiny, odpovídající etnickému složení jejich obyvatelstva. Významný je však také podíl českých a latinských vyprávěcích textů, pocházejících z českojazyčných měst jihovýchodní, střední a jihozápadní Moravy. Téměř mizivé je však zastoupení kronikářské tvorby početného židovského obyvatelstva moravských měst. V této souvislosti by bylo zajímavé komparativně prozkoumat kroniky novokřtěnců, které sice mají odlišné zaměření, ale vypovídají o dalším z neprivilegovaných složek moravské společnosti ve venkovských městech a jejich okolí.

Knižní evidence pramenů urbánní historiografie je vybavena užitečnou bibliografií vydaných textů a současně je doprovázena internetovou verzí, kterou bude možno průběžně aktualizovat a na níž jsou mnohé měst-

ské narativní prameny zpřístupněny. První svazek ediční řady představuje pozoruhodný podnět k rozvoji bádání o dějinách jednoho z opomíjených proudů raně novověké historiografie i o samotné historii měst. Zaslouží si, aby byl brzy následován obdobným zpracováním Čech a Slezska.

J. Pánek

Josef HRDLIČKA

Víra a moc. Politika, komunikace

a protireformace v předmoderním městě (Jindřichův Hradec 1590–1630)

České Budějovice, Jihočeská univerzita

v Českých Budějovicích 2013, 733 s.,

ISBN 978-80-7394-426-1.

Badatelsky poctivá monografie, zpřístupňující autorovu habilitační práci, je významným příspěvkem k dějinám protireformace a k dějinám české raně novověké šlechty. Autor sleduje dva hlavní cíle. V první řadě jeho práce představuje výsledek mikrohistorické analýzy, jejímž prostřednictvím se snaží zodpovědět, jakými prostředky došlo ke konfesní homogenizaci v prostředí doposud multi-konfesního vrchnostenského města. Tímto se hlásí k aktuálním výzkumům čerpajícím z německého konceptu konfesionalizace. Ve druhé rovině se Hrdlička zamýšlí nad možnostmi a limity aplikace tohoto paradigma na prostředí Českého království v období kolem roku 1620. Připojuje se tak k autorům, kteří shledali určité trhliny v koncepci prezentované Heinzem Schillingem a Wolfgangem Reinhardem. Ti nahlíželi tento proces etatisticky, tedy jako státní konfesionalizaci. Hrdlička se výsledky podrobného studia bohaté pramenné základny spojené s Jindřichovým Hradcem v posledním desetiletí 16. století a v prvních třech dekadách 17. století kloní zvláště k pracím Thomase Winkelbaue- ra, který zdůrazňoval význam šlechticů jako vrchností ovlivňujících konfesní příslušnost jejich městských a venkovských poddaných.

Na příkladu jindřichohradeckém je zvláště patrné, že vliv státu byl v období, jež si autor vymezil, mizivý, a to dokonce i po roce 1624 v souvislosti s plošnou rekatolizací. Jak dokládají dochované prameny, prosazování rekatolizace bylo ve světské linii v rukou vrchnosti, jež do tohoto procesu aktivně zapojovala nižší subjekty. Lze proto hovořit o konceptu šlechtické konfesionalizace. Ta je ovšem ve světle jindřichohradeckých pramenů zřejmá až po porážce stavovského povstání, do jehož průběhu se i Jindřichohradští zapojili, byť se jednalo stále o město vrchnostenské.

Prostředí jindřichohradecké je specifické zejména skutečností, že katolicky orientovaná vrchnost vlastnila město od počátku 17. století. Zůstává otevřenou otázkou, jak důsledně postupovali jiní představitelé šlechtické obce, zvláště konvertité, kteří byli vlastníky jednotlivých panství na území Českého království. Jistě je možno očekávat určité rozdíly a představený model nelze považovat za statický, o což autor sám neusiluje.

Unikátní pramenná základna jindřichohradeckého prostředí umožnila promyslet s velkou pečlivostí strukturu práce a postihnout v ní všechny aktéry i faktory (jedinou výjimkou je nedostatek pramenů z jindřichohradecké fary), jak docházelo k jejich proměnám v průběhu čtyř dekad. V daném rámci je pochopitelně nejvýraznějším mezníkem porážka protihabsburského povstání v roce 1620. Hrdličkův text ukazuje složitost celého procesu s patřičným odstupem a lící ve výsledovatelných etapách zejména vztahy mezi vrchností zastupovanou zámeckou kanceláří a představiteli multikonfesního města, kde se už v roce 1594 usadili jezuité. Ve světle dochovaných písemností je možno hovořit o skutečně konfliktním soužití pro období let 1604–1618, které vyhrotila následná dvouletá revolta. Po jejím potrestání městská správa opět přechází pod dozor vrchnosti. Touto proměnou mocenských poměrů se otevřela cesta ke změně konfesijní podoby Jindřichova Hradce. Velmi cenné je, že Hrdlička za-

chytil i případy, kdy se s vědomím vrchnosti někteří jedinci, spojení nějakým způsobem s prostředím jindřichohradeckého zámku, konverzi úspěšně vyhýbali. V řadě případů došlo též jen k formálnímu přestupu na katolickou víru.

Pouze na okraj bych se vyjádřila k některým nepřesnostem či sporným formulacím. Nelze jednoznačně říci, že vysoká frekvence na místě městského rychtáře svědčí „o neoblíbenosti této funkce“ (s. 85). Poté, co se ve městech podařilo úřad vykoupit, stalo se jeho obsazování součástí úředního kolečka, kdy držitelé tohoto postu obvykle přecházeli na místo konšelské, bezpochyby mnohem lukrativnější. Byla to v jistém smyslu příležitost přiblížit se v praktické rovině městské radě a předběžně si zajistit postup mezi radní. Vyvarovala bych se též používání termínu „obec“ pro vesnice, jež byly ve sledované době ve vlastnictví Jindřichova Hradce (s. 92). Místo pojmu „příjmení“ bych pro dané období ještě používala slovo „příjmí“ (např. s. 104).

Uvedené připomínky nemohou zpochybnit kvalitu recenzované monografie, která zásadním způsobem posouvá naše znalosti v oblasti českých raně novověkých dějin.

J. Vojtíšková

Karel MALÝ

Trestní právo v Obnoveném zřízení zemském

Právněhistorické studie 43, 2013, s. 25–52.

Žijící klasik českého právně historického bádání Karel Malý navázal na své předchozí studie z let 2006–2009, věnované Obnovenému zřízení zemskému pro České království z roku 1627 (OZZ) a směřující k jeho celkovému zhodnocení v kontextu ústavního vývoje. V nejnovější studii důkladně zhodnotil tuto oktrojovanou ústavu z hlediska její opomíjené trestněprávní složky. V jedenácti kapitolách podal výklad o systému trestněprávních ustanovení, o stíhání jednotlivých typů kri-